

Gripensbergs slott — Sveriges största jaktstuga — står i dag öde. Nu går "herrarna" igen i gemaken.

Här tassar Wrangel

När den förmögne fältmarskalken Carl Gustav Wrangel skulle bygga sig en det är en jaktstuga i Småland ville han att det skulle bli något riktigt fint och storslaget Wrangel byggde i tre år och slutresultatet blev ett väldigt träslott som överträffade det mesta och som fick jaktkamrater att tappa hakan av förvåning och hänförelse. Byggnaden döptes till Gripensbergs slott.

Den myndiga fältmarskalken vilar i jorden sedan mer än 300 år men slottet står orubbligt kvar där ligger på en kulle intill stambanan strax söder om Tranås. Det är mycket stiligt och påminner om ett riktigt sagoslott. Huvudbyggnaden står i dag öde fönstren gapar svarta och tomma mot besökarna. Skratten sorlet och buteljklirret har för länge sedan tystnat. Över den stora grusplanen där kalescherna en gång rullade fram i strid ström vilar en enslig, vemodig stillhet. Har man tillräckligt med fantasi så kan man förstå hur det en gång var.

Nuvarande ägare, en ättling till friherre August Söderling Hermelin, bor i en av flyglarna. Han

har helt enkelt inte råd att använda slottet. Uppvärmning och underhåll kostar för mycket. Det är samma problem som andra slottsägare i landet har.

Byggnaden uppfördes 1663-66. Den lär ha ritats av Nicodemus Tessin d ä och liknar Skokloster som också uppfördes av Wrangel. Fältmarskalken gav slottet namn efter sin mor Margareta Grip. Själv tröttnade han fort på "jaktstugan" invid Holsvedens viltrika skogar. Han besökte den endast en gång sedan den blivit färdig.

Wrangel branden omvitnad för sina insatser under 30-åriga kriget dog 1676, 63 år gammal. Han hade inga manliga arvingar. Slottet bytte ofta ägare. 1770 förvärvades det av den framstående finansmannen kommers rådet Samuel av Söderling som gjorde det till fideikommiss. Kommersrådet förstod att hålla på sin värdighet. Ve den som inte visade honom respekt och aktning.

Av Söderling uppförde tre staket på gårdsplanen. Varje staket hade en port.

Då undersåtarna hade ärende till slottet måste de i första porten ta av hattarna, buga och skrapa gödseln och fötterna. Vid den andra parten skulle man buga djupt tre gånger och vid den sista porten falla på knä och buga. Därefter fick man stå snyggt och vänta tills kommerserådet hade tid och möjlighet att ta emot på slottstrappan. Ingen "vanlig" ansågs värdig att beträda trappan och stiga in genom slottsporten.

Kommersrådet levde högt och pampigt. Han ordnade ofta baler och fester mycket för att imponera på de fattiga smålänningarna, sas det.

År 1798 övertogs Gripenberg av kammarherren friherre Augusts Söderling Hermelin som var dotterson till av Ssöderling. Dennes ättningar innehar alltjämt slottet.

I mitten av 1800-talet blev livet och Gripenberg mycket annorlunda. Då bodde den kände väckelsepredikanten Peter Fjellstedt där. En mycket färgstark och bildade man, känd inte bara för sin kristna förkunnelse utan också för en otrolig språkbegåvning. Fjellstedt behärskade inte mindre än 30 språk i tal och skrift. Han var omtalad långt utanför landets gränser.

Fjellstedts religiositet satte stor prägel på förhållandena på Gripenberg. Slottet blev i bokstavig mening ett centrum för väckelse. Troende runt hela Småland inbjöds att hålla möten där. Helt utan kostnad. I praktsalarna där tidiga societeten dansat och roat sig, ljöd nu läsarsångerna från morgon till kväll. Fjellstedts glödande predikningar tände människorna och mötena blev ofta mycket livliga.

Slottet innehades senare av en annan renlevnadsman, Joseph Hermelin, som var en stor nykterhetskämpe. Joseph var länge ordförande i Sveriges blåbandsförening. Han var mycket gästfri och generös till sin läggning och upplät gärna salarna för nykterhetsrörelsen. Nykteristerna fick

dessutom bo och vistas gratis på slottet. En förmån som folk var snabba att utnyttja.

Joseph var mycket kunnig jordbrukare och under hans tid blomnade Gripenberg i verklig mening. Få andra ägare till slottet har varit så populära.

Det trehundraåriga slottet i Gripenberg har upplevt många märkliga gestalter och nu går de igen. Det sägs att både Wrangel, Fjellstedt och av Söderling har uppenbarat sig i de tomma och skummare gemaken. Efter mörkrets inbrott lär ingen våga uppehålla så där.

Rolf J K Olsson